

EPÄJUMALAT

I. Irrottautuminen epäjumalista.

Raamattu on eräässä mielessä kertomus Jumalan kansasta, joka irrottautuu epäjumalista. Eräänä päivänä Jahve ”otti” Abrahamin, joka ”palveli muita jumalia” (Joos. 24:2 f.; Jud. 5:6 ff.). Tämä mullistava irtiotto ei kuitenkaan ole kertakaikkisesti saavutettu: hänen jälkeläistensä on tehtävä se yhä uudelleen (1. Moos. 35:2 ff.; Joos. 24:14–23). Heidän on jatkuvasti uudistettava valintansa ja seurattava Ainoa sen sijaan, että he ”tavoittelisivat Turhuutta” (Jer. 2:2–5).

Epäjumalanpalvelus voi näet hiipiä itse jahvismin sisään. Jo Dekalogista alkaen Israel oppii, ettei sen tule tehdä kuvia (2. Moos. 20:3 ff.; 5. Moos. 4:15–20), sillä ihminen yksin on Jumalan todellinen kuva (1. Moos. 1:26 f.). Esimerkiksi sonni, jonka Israel veistää jumalallisen voiman symboliksi (2. Moos. 32; 1. Kun. 12:28; vrt. Tuom. 17–18), saa se ”Jumalan vihan” ohella osakseen profeettojen purevan ivan (Hoos. 8:5; Hoos. 13:2). Olipa kyse vääristä jumalista tai Jumalan omasta kuvasta, Jumala rankaisee uskottomuudesta (5. Moos. 13); hän hylkää ne, jotka hylkäävät hänet tai tekevät hänestä irtikuvan, ja luovuttaa heidät kansallisten onnettomuuksien valtaan (Tuom. 2:11–15; 2. Kun. 17:7–12; Jer. 32:28–35; Hes. 16:20; Hes. 23:3).

Kun pakkosiirtolaisuus sitten vahvistaa traagisesti tämän profeettallisen historiankuvan, kansa ryhdistäytyy, mutta epäjumalanpalvelijat (Ps. 31:7) ja Jumalan kieltäjät (Ps. 10:4, 11 ff.) eivät silti katoa. Makkabealaisten aikana epäjumalien palveleminen (1. Makk. 1:43) merkitsee sitoutumista pakanalliseen humanismiin, joka on ristiriidassa sen uskon kanssa, jota Jahve odottaa omiltaan: on valittava epäjumalien ja marttyyriuden välillä (2. Makk. 6:18–7:42; vrt. Dan. 3).

Uudessa testamentissa piirtyy sama tie. Epäjumalista temmatut uskovat, jotka ovat kääntyneet tosi Jumalan puoleen (1. Tess. 1:9), joutuvat jatkuvasti kiusaukseen palata pakanuuteen, joka läpäisee arkielämän (vrt. 1. Kor. 10:25–30). Valtakuntaan päästäkseen on paettava epäjumalanpalvelusta (1. Kor. 10:14; 2. Kor. 6:16; Gal. 5:20; 1. Joh. 5:21; Ilm. 21:8; Ilm. 22:15). Kirkko, jossa Jeesuksen ja maailman armoton taistelu jatkuu, elää historiaa, jota leimaa kiusaus palvoa Pedon kuvaa (Ilm. 13:14; Ilm. 14; Ilm. 16:2) ja hyväksyä, että temppeliin pystytetään ”tuhoisa epäjumala” (Matt. 24:15; vrt. Dan. 9:27).

II. Epäjumalanpalveluksen merkitys.

Israel ei tyytynyt etsimään tapaa vastata uskollisesti Jumalan kutsuun, vaan pohti niiden ”mykkien epäjumalien” (1. Kor. 12:2) luonnetta, jotka houkuttelevat sitä. Vähitellen se ilmaisee täsmällisin sanoin epäjumalien olemattomuuden.

1. ”Muut jumalat”. Tällä ilmauksella, joka oli yleinen Jeremian aikaan asti, Israel näyttää myöntävän muiden jumalien olemassaolon Jahven rinnalla. Kyse ei ole kansanomaiseen jahvismiin sekoittuneista, muista uskonnoista periytyvistä epäselvistä jäänteistä, kuten ”kotijumalista” (terafimit), jotka lienivät vain naisten käytössä (1. Moos. 31:19–35; 1. Sam. 19:13–16), tai käärme Nehustanista (2. Kun. 18:4); kyse on varsinaisesti kanaanilaisista Baaleista, joita Israel kohtasi asettuessaan luvattuun maahan. Silloin käytiin kuoleman kamppailua Baaleja vastaan: Gideonille jäi katoamaton kunnia siitä, että hän asetti Jahven alttarin isänsä Baalille omistaman alttarin tilalle (Tuom. 6:25–32). Jos Israel siis puhuu ”muista jumalista”, se tekee niin ainoastaan luonnehtiakseen muita uskomuksia (vrt. 2. Kun. 5:17); se ei silti epäile, että Jahve on sen ainoa Jumala (vrt. 2. Moos. 20:3–6; 5. Moos. 4:35).

2. Epäjumalien olemattomuus. Kuolemaan asti käytävä kamppailu epäjumalia vastaan jatkuu, mutta nyt Jahveen uskovien mielessä, jotta tämä tunnustaisi, että ”epäjumalat eivät ole mitään” (Ps. 81:10; 1. Aikak. 16:26).

Elia pilkkaa henkensä kaupalla jumalia, jotka eivät kykene kuluttamaan polttouhria (1. Kun. 18:18–40); pakko-siirtolaiset ymmärtävät selvästi, etteivät epäjumalat tiedä mitään, koska ne eivät kykene ilmoittamaan tulevaisuutta (Jes. 48:5); ne eivät myöskään pelasta (Jes. 45:20 ff.). ”Ennen minua ei ole muovattu yhtäkään jumalaa, eikä minun jälkeeni tule yhtäkään” (Jes. 43:10). Näin on siksi, etteivät ne todellisuudessa ole olemassa: ne ovat ihmisen valmistamia tuotteita. Kun profeetat pilkkaavat puusta, kivistä tai kullasta tehtyjä epäjumalia (Aam. 5:26; Hoos. 8:4–6; Jer. 10:3 ff.; Jes. 41:6 f.; Jes. 44:9–20), tämä ei ole vain ilmausta; he haluavat myös tuomita eksytyksen: sen sijaan, että luotu palvoisi Luojaansa, se palvoo omaa luomistyötään.

Viisauden kirja selventää tämän epäjumalanpalveluksen seurauksia (Viis. 13–14): se on kuoleman hedelmä, sillä se merkitsee elämäksi olevan hylkäämistä. Samalla tämä kirja tarjoaa uskovalle selityksen tämän vääristymän synnystä: jumaliksi on tehty vainajia tai maineikkaita henkilöitä (Viis. 14:12–21), tai on palvottu luonnonvoimia, joiden kuitenkin oli määrä johdattaa ihminen niiden Tekijän luo (Viis. 13:1–10).

Paavali jatkaa epäjumalanpalveluksen arvostelua yhdistämällä sen demonien palvontaan: epäjumalille uhraaminen on uhraamista demoneille (1. Kor. 10:20 f.). Lopuksi hän tuomitsee kauhistuttavassa syytöspuheessaan ihmisten yleisen synnin: sen sijaan, että he olisivat luomakunnan kautta tunnistanee Luojan, he ovat vaihtaneet turmeltumattoman Jumalan kunnian luotujensa kuvan kaltaiseen esitykseen; tästä seuraa heidän rappionsa kaikilla elämänaalueilla (Room. 1:18–32).

3. Epäjumalanpalvelus, jatkuva kiusaus. Epäjumalanpalvelus ei ole lopullisesti taakse jäänyt asenne, vaan se nousee uudelleen esiin eri muodoissa: heti kun lakataan palvelemasta Herraa, tullaan kaikenlaisten isäntien orjaksi: rahan (Matt. 6:24 rinnakk.), viinin (Tit. 2:3), ahneuden, joka on tahtoa hallita lähimmäistä (Kol. 3:5; Ef. 5:5), poliittisen vallan (Ilm. 13:8), nautinnon, kateuden ja vihan (Room. 6:19; Tit. 3:3), synnin (Room. 6:6) ja jopa lain ulkonaisen noudattamisen (Gal. 4:8 f.). Kaikki tämä johtaa kuolemaan (Fil. 3:19), kun taas Hengen hedelmä on elämä (Room. 6:21 f.). Näiden paheiden, jotka ovat epäjumalanpalvelusta, taakse kätkeytyy tietämättömyys ainoasta Jumalasta, joka yksin ansaitsee luottamuksemme.

CW

Katso myös: → Palvonta I 3, II 1 – Aviorikos 2 – Anateema AT – Eläin I 1 – Taivaankappaleet – Baabel ja Babylon I – Pedot ja Peto 3 b – cupidite AT 2 ; NT 2 – Pettymys II – demons AT 2 ; NT 2 – dieu AT III 4 ; NT II 1 – egypte I – Erehtyminen AT – heresie I – Häpeä I 4 – image I – incredulite – Taikuus I – mensonge II 1 – nations AT II 1 b – Myrsky I – peche II 1, IV 3 a – Kivi 1 – Ateria II – richesse III – vertus-vices 3 – zeile I 1